

העללה מהסולגיא

נדרים יט. – כה:

פרשת חyi שרה ה'תשפ"ג

דף יט

◆ דין 'ספק נדרים' באופן שיש בהם ספק שקול בכוונתו:

• האופנים שנחשבים 'ספק נדרים':

◦ האומר 'בשר מליח' שאפשר לפרש לשונו לקרבן שנמלח במולח וחיל הנדר, ואפשר לפרש לשונו לקרבן של עבודה זרה ולא חיל הנדר.

◦ האומר 'ין נסר' שאפשר לפרש לשונו כמו יין שמתננס על המזבח וחיל הנדר, ואפשר לפרש כמו יין שמתננס לעבודה זרה ולא חיל הנדר.

◦ האומר 'חרם' שאפשר לפרש לשונו לחרם לבדוק הבית וחיל הנדר, ואפשר לפרש לשונו לחרם של כהנים ולא חיל הנדר.

◦ האומר 'מעשר' שאפשר לפרש לשונו למעשר בהמה וחיל הנדר, ואפשר לפרש לשונו למעשר של פירות וירקות ולא חיל הנדר.

◦ האומר 'תרומה' שאפשר לפרש לשונו לתרומות הלשכה וחיל הנדר, ואפשר לפרש לשונו לתרומה של פירות וירקות ולא חיל הנדר.

• דין נדרים אלו:

◦ באופן שפירש שכונתו שיחול הנדר - חיל הנדר

◦ באופן שפירש שכונתו שלא יחול הנדר - לא חיל הנדר.

◦ בסתמא - לת"ק ורבי יהודה חיל הנדר, לרבי אליעזר ברבי צדוק לא חיל הנדר.

◀ העורות ◀

א המשנה מביאה שרבי יהודה סובר שהדין שהאומר 'תרומה' נחשב ספק נדרם ביהודה, אבל בגיל שරוקים מבית המקדש אינם קוראים לתרומות הלשכה בלשון 'תרומה' אלא בלשון 'תרומות הלשכה', ולכן הלשון 'תרומה' ודאי משמעו לתרומות פירות וירקות ולא חיל הנדר. וכן הלשון 'חרם' נחשב ספק ביהודה, אבל בגיל שלם שאין כהנים ביניהם אינם קוראים 'חרם' בשפה כהנים, ולכן הלשון 'חרם' ודאי משמעו לחרם גביה וחיל הנדר.

לקבלת העalon במייל B0527147396@gmail.com

◊ האומר 'הרני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור':

- לרב טרפון - בין באופן שנמצא שיש בכרי מאה כור ובין באופן שנמצא שאין בכרי מאה כור לא חלה הנזירות, משום ט'לא ניתנה נזירות להפלאה'.
- לרב יהודה ורבי שמעון:
 - באופן שנמצא שיש בכרי מאה כור - חלה הנזירות.
 - באופן שנמצא שאין בכרי מאה כור - לא חלה הנזירות.
 - באופן שהכרוי נגנבר או נאבד - לרב יהודה לא חלה הנזירות, ולרב שמעון חלה הנזירות.²

דף ב

◊ דין 'ספק נדרים' באופן שימושות הלשון להחמיר:

- האופנים שנחשבים 'ספק נדרים':
 - האומר 'חרם' שאפשר לבאר לשונו ל'חרם' (מכמורת) של דיגים.
 - האומר 'קרבן' שאפשר לפרש לשונו ל'קרבן' (דווון) שמביאים למול.
 - האומר 'הרי עצמי קרבן' שאפשר לפרש לשונו שהתקoon שיש לו בביתו 'עצם' והיא תהיה קרבן.
 - האומר 'קונם אשתי נהנית לי' שאפשר לפרש לשונו שהתקoon לאשתו הראשונה.
- דין נדרים אלו באופן שפירש שלא התקoon לנדר:
 - בתלמיד חכם - לא צריך הפרה.
 - בעם הארץ:
- לרב מאיר - מותרים את הנדר על ידי פתח ולא על ידי חרטה, ובאופן שהעם הארץ עבר על הנדר לפני שנשאל עונשים אותו.
- לחכמים - מותרים את הנדר בין על ידי פתח ובין על ידי חרטה ובאופן שהעם הארץ עבר על הנדר לפני שנשאל אין עונשים אותו.

◊ דין קדושה:

- אסור להסתכל במקומות המכוסים של אשתו נדה, והעובר על כך יהיה לו בניהם שאינם מהוגנים.
- אסור להסתכל ב'אותו מקום' והעובר על כל כך יהיו לו בניהם סוממים, וכן אסור לנשך ב'אותו מקום' והעובר על כך יהיו לו בניהם אילמים.
- אסור לדבר בשעת תשמש בדברים שאין מענין התשmiss מותה.
- זמן התשmiss - לכתחילה לא בתחילת הלילה ולא בסוף הלילה אלא באמצע הלילה.
- ביהה שלא כדרך - לרבי יוחנן בן דהבא אסורה, לחכמים מותרת.

הערות ◊

ב הגמ' מבארת שהטעums של רבי יהודה שלא התקoon שיחול הנזירות, משום 'ספק נזירות' יותר חמור מ'ודאי נזירות', שהרי בספק נזירות לא יכול לגחל ובודאי נזירות יכול לגחל, ולפי'ז הגמ' מבוארות שדברי רבי יהודה נאמנו באופן שנדר נזירות וגילה בתנאי שיש בכרי מאה כור, או באופן שנדר נזירות עלול בתנאי שיש בכרי מאה כור, אבל באופן שנדר 'נזירות שימוש' בתנאי שיש בכרי מאה כור, שאפלו בודאי נזירות לא יכול לגחל, רבי יהודה מודה שהלה מזירות (אםנים רבא לפ' תירוץ אחד בר' סובור שנחלקו בתנאים דעת רבי יהודה, יש מ"ד שרבי יהודה סובור כדורי רבי טרפון).

ג הגמ' מבארת שהכוונה 'עונשים אותו' הוא, שבאופן שעבר על הנדר אין מותרים לו את הנדר עד שיינגן איסור בנדר נגד הימים שנרג בהם היה. הר'ג' מבואר שנחalkerו התנאים האם 'עונשים אותו' בנדר שאינו גמור, אבל בנדר גמור לכ"ע 'עונשים אותו'.

◆ **בני תשע מידות:**

- ביה שלא ברצון האשה (אימה, אנוسة).
- ביה לא אהבה (שנאה, מריבה, גירושת הלב, שכורות).
- ביה בזמן שהasha תבעה את הבעל לתשמש.
- ביה בזמן שאחד מהם מנודה.
- ביה בזמן שהבעל חושב שהיא אשתו האחת ובאמת היא אשתו השנייה.
- אשה שבאו עליה כמה אנשים ולא ידוע מי אבי הولد.

פרק שלישי

דף כא

◆ **נדרי זורזין:**

- הקדמה - אדם שרוצה למוכר חפץ לחברו והמוכר מבקש עבורו ארבעה דינרים והЛОקה רוצה לשלם עבורו שני דינרים, והמוכר אמר 'קונם שאיני פוחת מארבעה דינרים' והЛОקה אמר 'קונם שאיני מוסיף על שני דינרים':
 - לרב טרפון - הנדר לא חל ממשום שלא ניתן נזירות להפלאה.
 - לרב יהודה ורב שמעון:
 - באופן שהמוכר והЛОקה אמורים שהכוונו לזרז.
 - באופן שהתרצו למוכר בין שני דינרים לארבעה דינרים - לא חל הנדר.
 - באופן שהתרצו למוכר בשני דינרים או באربعה דינרים - לתירוץ הראשון בלבד הנדר, ולתירוץ השני בר"ג לא חל הנדר.
 - באופן שהמוכר או הLOWKA אמרו שהתקוינו לנדר גמור - חל הנדר.
- התורת נדר על ידי חרטה:
 - לרב יוסף בשם רב אשי - לא מתיירין.
 - לרב הונא - מתיירין.
 - לרבה בר רב הונא - יש אופנים שמותירים על ידי חרטה ויש אופנים שלא מותירים על ידי חרטה.

דף כב

◆ **התורת נדר על ידי 'פתח' שם היה יודע שהנודר נדר דנים אותו בשמיים - לרבי ינאי מתיירין, והגמ' פוסקת שלא מתיירין.**

≡ העורota ≡

הר"ג מבאר שהטעם שהנדר לא חל ממשום שהמוכר והקונה לא התקוינו לנדר אלא לזרז, וכן בכך חסרון של דברים שבלב' כיוון שדרכם של המוכר והקונה לדירן כן, ולכן נחשב דברים שבלבו ובלב כל אדם. הגמ' מביאה שלפי שמאול נדר זה מותר ללא התורה חכם, אמנם בדעת רב אשי לליישנא קמא נדר זה מותר רק על ידי התורה חכם.

הר"ג מביא שבדברי הירושלמי מבואר שאסור לידי נדר שאינו חל, ממשום דעתך 'לא יהל דברו'. הגמ' מסתפקת באופן 'אמור לו טפי מסלע ותלה אומר בצר משקל' האם הנדר חל, והר"ג בפירוש הראשון מבואר שמדובר באופן שהמוכר אמר 'קונם שאיני פוחת מארבעה דינרים ופרוטה', והLOWKA אמר 'קונם שאיני מוסיף על שני דינרים' והצד שחל הנדר באופן זה ממשום שכיוון שהמוכר והLOWKA כל כך, מוכח שהתקוינו לנדר ולא לזרז. והר"ג בפירוש השני מבואר שמדובר באופן שהמוכר אמר 'קונם שאיני פוחת מثمانה דינרים', והLOWKA אמר 'קונם שאיני מוסיף על דינר', והצד שחל הנדר ממשום שלא שייך לומר שהתקוינו לזרז, כיון שהדעה של המוכר והLOWKA רוחקים זה מזה. הר"ג מבאר שרבה בר רב הונא סובר שלא מתיירם על ידי חרטה רגילה, אבל באופן שהנודר אומר שם היינו עשרה בני אדם מפייסין אותו בשעת הנדר לא היה נודר מתיירם, ממשום שחרטה זו עדיפה מ'חרטה' ופחotta מ'פתח'.

הר"ג מבאר שהסיבה שלא פותחן בפתח זה, ממשום שיש חשש שהנודר יאמר שלא התקoon לידי אם היה יודע שעשרה בני אדם מפייסין אותו בשעת הנדר לא היה לידי אם היה יודע שעשרה בני אדם מפייסין, אלא שאינו מעז פניו לומר זאת.

◊ התרת שבואה:

- לרבי אסי:
 - לתירוץ אחד בר"נ - לכתהילה לא מתיירים.
 - לתירוץ השני בר"נ - באופן שנשבע ב'שם השם' לא מתיירים, ובאופן שנשבע ולא הזכיר 'שם השם' מתיירים.
 - לרבעא - מתיירים לכתהילה.

דף כג - כד

◊ נדרי זריזין:

- בעל שהדר את אשתו הנאה אם תשיא את הבן לקרוב שלו - חל הנדר, אמנם חכם יכול להתריר את הנדר על ידי 'פתח' שם הבעל היה יודע שתעביר על דבריו לא היה נודר.
- באופן שאמר לחברו 'קונס נכס עלייך אם לא תאכל עמי' - לרבי אליעזר בן יעקב לא חל הנדר, ולרבנן חל הנדר.
- באופן שאמר לחברו 'קונס מהנה ממנני אם לא תתן לבני כור חיטין ושתה חביתה יון':
 - באופן שאמר 'הריני כאילו התקבלתי' - לא חל הנדר.
 - באופן שלא אמר 'הריני כאילו התקבלתי' - הנדר חל.
- באופן שאמר לחברו 'קונס נכסיך עלי אם לא תקבל מל ממוני הנאה':
 - באופן שחברו אמר שمعدיף לא לקבל כדי שייהי לו כבוד - הנדר לא חל.
 - באופן שחברו לא אמר שمعدיף לא לקבל:
- לפי התירוץ הראשון בר"נ - לרבי אליעזר בן יעקב לא חל הנדר, ולרבנן חל הנדר.
- לפי התירוץ השני בר"נ:

◀ העורות ◀

הר"ג מבואר רבב אסי מודה שבידי עבד באופן שהתריר את השבועה ההתורה חלה, שהרי נחלקו בית שמאי ובית הל דין זה וק"ל כי בית הל שהתרה חלה. בבדרי הגמ' מבואר שיש אופן שבו אסי מודה שמתירים את השבועה, ולפי התירוץ הראשון הרាជון בר"ג מזכיר באופן שאדם שנשבע שאטו לא תהנה ממנו משום שנבה את כסו או הכרחה את בנו, ואח"כ התריר שלא גנבה את כסו ולא הכתה את בנו, והבעל הקפיד ואמר שהתקומו לשבע גם באופן זה מתיירים את השבועה, משום שבאופן זה יש שלום בית וכן השבועה היא אכן שבועה טעונה. ולפי התירוץ השני בר"ג מזכיר באופן שהתריר בסוף שוגנבה את כסו או הכתה את בנו, ומ"מ מתיירים את השבועה ממשום שלום בית.

הר"ג מביא שרביבינו האי החמיר לא להתריר נדר על ידי חרטה אלא על ידי פתח, וכן החמיר לא להתריר שבועה אלא באופן שיש בכך מצווה או תקנה. ומר יהודאי גאנן החמיר שלא להתריר נדר אלא לדבר מצווה או תקנה. אמונם בהפרת הבעל לא החמיר.

הר"ג מבואר שבנדרי זריזן של מוכר וולוך לא צריך התרות חכם, משום שהדבר ידוע שבעת המכיר לא הייתה כוונת המוכר שייחול הנדר אלא לזרז את חברו, אבל בעدل שהדר את אשתו הנאה אם תשיא את הבן לקרוב שלו, כוונת הבעל בשעת הנדר הייתה שייחול הנדר בתנאי ובכן יזרז את האשה לא להשיא את הבן לקרוב שלו, אלא שלא לאחר שהאשה עברה על דבריו יש לעבד פתח שם היא ידוע שתעבורו לא היה נודר.

הר"ג מבואר שהסיבה שלפני רבי אליעזר בן יעקב לא חל הנדר, משום שהדבר ידוע שאדם אין אסור את נכסיו על חברו בגין אכל עמו, ולכן שלאי התכוון שייחול הנדר אלא לזרז את חברו שיאכל עמו, משא"כ בעдел שהדר את אשתו הנאה אם תשיא את הבן לקרוב שלו, יתכן שהבעל התכוון לאסור הנאה מוחמת שעברה והשיאה את הבן לקרוב שלו.

למרות שלפני גירושת הגמ' דין הגמ' נוקתת שרבנן חולקים על דברי רבי אליעזר בן יעקב, מ"מ הר"ג מביא ירושא אחרת שליפה והגמ' מוסתפקת האם ובן חולקים על דברי רבי אליעזר בן יעקב.

הר"ג מבואר שמדובר בגין סמוך על שלוחן אבי והתקoon שיהיה לאב 'הרואה', ולכן מועל השאב אומר 'התקבלתי', אבל בגין שאין סמוך שלוחן אבי התקoon שיהיה לבן 'הרואה', ולכן לא מועל שהאב אומר 'התקבלתי', אלא מועל שהבן יאמרו 'התקבלתי'.

הר"ג בתירוץ הראשון מבואר שהטעמים שמועל לומר 'התקבלתי', כיון שגם הוא מחייב כל להחזיר לנוטן 'והופכי מטורטה למוה לי', אבל בתנאי שם היה מקבל לא היה יכול להחזיר, כיון שאמר 'נכסים עלייך אם תרך למקומ פלוני' לא מועל לומר 'התקבלתי'. אמנם הר"ג בתירוץ השני סובר שמועל לו מומר 'התקבלתי' גם באופן שאמר 'נכסים עלייך אם תרך למקומ פלוני', משום שכוונת הנדר הייתה שימלא את רצונו וכך יכול לומר שלא אכפת לו שהלך למקום זה.

הגמ' מבוארת שהסיבה שהנדר חל, משום שיתכן שהנדר התקoon שייחול הנדר כיון שלאו מלכא אני, ככלומר אינו רוצה לתת לחברו הנאה מבלתי לקבל טוביה כנגד זה.

- באופן שנדר שיקבל הנאה מועטה (כגון שייכל עמו) - לרבי אליעזר בן יעקב לא חל הנדר, ולרben חל הנדר.
- באופן שנדר שיקבל הנאה מרובה (כגון כור חיטין ושתי חביתה יין) - הנדר חל.

◆ **דיני התרת נדרים:**

- **יחיד:**
 - לרבי יהודה - 'מומחה'.
 - לרבן - נחלקו תירוצי הר"נ האם 'גmir וסביר' או 'מומחה'.
- **שלשה הדיוות:**
 - לרבי יהודה - שניים 'מסברי להו וסביר' ואחד 'גmir וסביר'.
 - לרבן - שלשתם 'מסברי ולהו וסביר'.
- **דיני מסירות מודעה לבטל נדר או שבואה:**
 - **בנדר:**
 - באופן ששבועת הנדר לא זכר שמסר מודעה - הנדר לא חל.
 - באופן ששבועת הנדר זכר שמסר מודעה - הנדר חל.
 - באופן ששבועת הנדר זכה שעשה מודעה ולא זכר על מה עשה מודעה - הנדר חל, ואם אמר שנודר על דעת הראשונה הנדר לא חל.
 - בשבועה - באופן שמושבע מפי אחרים בשבועה חלה ובאופן שנשבע בעצמו נחלקו התירוצים בר"נ האם בשבועה חלה.
- **נדרי הבאוי ושבועות הבאוי:**
 - **נדרי הבאוי** (כגון 'קונס פירות אלו עלי'):
 - באופן שאומר לשון גזמא (כגון 'אם לא ראייתי אנשים כעולי מצרים') - לא חל הנדר.
 - באופן שאמר שקר גלי (כגון 'אם לא ראייתי נשח טרוף') - לא חל הנדר.
 - **שבועות הבאוי:**
 - באופן שלא תלה את השבועה באיסור פירות:
 - באופן שאומר לשון גזמא (כגון 'שבואה שראיתי אנשים כעולי מצרים') - לא לוקה מושום 'שבועת שוא' יט.

☞ **הערות** ☞

- יד הגמי' בתחילת הסוגיא מבארת שהנדר חל, מושום שייתכן שהנודר התקoon שיחול הנדר כיון ש'לאו כלבא אנא', ככלומר אינו רוצה לקבל טוביה מבלי להחזיר טוביה כך זה. ונחלקו תירוצי הר"נ האם הגמי' בסיום הסוגיא חזהה מסברא זו: לפי התירוץ הראשון הגמי' חזהה מסברא זו, ובדברי הר"נ מבואר שלפי תירוץ השני הסברא 'לא כלבא אנא', שיכת רוק באופן שנדר שהברוי יקבל הנאה מרובה (כגון כור חיטין ושתי חביתה יין) ומוכח שקיביל מהברוי, אבל באופן שביבש שקיביל הנאה מועטה (כגון שייכל עמו) לא שיר' סברא זו.
- טו הר"נ מבואר שתתקנת כל נdry מועילה לבטל את הנדרים שלא יזכיר בשעת הנדר שמסר מודעה (צריך לומר מ'ימים כיפורים זהה עד ימים כיפורים הבא') ולא לומר 'ימים כיפורים שעבר עד ים כיפורים זה'), אולם הר"נ סובר שאין ראוי לומר כל נdry מושום שבדברי הגמי' מבואר שלא מפרנסים את הדין שמודעה מועילה לבטל את הנדר, כדי שלא יבואו להקל בנדרים.
- טו הר"ג מבואר שהסביר שבאופן ששבועת הנדר זוכר שמסר מודעה הנדר חל, מושום שאי אפשר לומר שכונת האדם שהמודעה לבטל את הנדר, שאם כן לא היה נדר כלל, אלא מוכח שכונת האדם שהמודעה לא תבוטל את הנדר אלא ונדר יהול.
- הר"ג מוסר' שבאופן שבדרכו בחבשו לאכול ומסר מודעה, ואח"כ אמר שיאסרו כל נכסיו עלייו אם לא יאכל עמו, הנדר לא חל גם באופן ששבועת הנדר זוכר שמסר מודעה, והטעם לכך מושום שמסר את המודעה בסימוכות לנדר ומוכח שכונתו שהנדר לא יהול, עוד מובאר הר"ג שבאופן זה אפשר לומר שכונת האדם שהמודעה לבטל את הנדר, והסבירה שנדר היא בשביל לזרז את חייבו.
- יז הר"ג מבואר שהטעם שלא חל הנדר, מושום שדרך האנשים להגיזם, וכן בלשון בני נח שחשב שהנודר ראה אנשים כעולי מצרים.
- יח הר"ג מבואר שהטעם שלא חל הנדר ואמר את הנדר רוק בשילוחן את דבורי ההבא.
- יט הר"ג מבואר שהטעם שאינו לוקה מושום 'שבועת שוא', מושום שדרך האנשים להגיזם, וכן בלשון בני נח שחשב שהנשבע ראה אנשים כעולי מצרים.

- באופן שאמר שקר גלי (כגון 'שבועה שראיתי נחש טרוף') - לוקה משום 'שבועת שוא'.
- באופן שתלה את השבועה באיסור פירות (כגון 'שבועה שלא אוכל פירות'):
- באופן שאומר לשון גזומה (כגון 'אם לא רأיתי אנשים כעולי מצרים') - הפירות אינם אסורים ואינו לוקה משום 'שבועת שוא'.
- באופן שאמר שקר גלי (כגון 'אם לא רأיתי נחש טרוף') - הפירות אינם אסורים ולוקה משום 'שבועת שוא'.

דף כה

❖ נדרי שגנות ושבועות שגנות:

- באופן שאמר 'קונם ככר זה אם אכלתי' או 'שבועה שלא אוכל ככר זה אם אכל' והיה סבור שלא אכל ולאחר מכן נזכר שאכל - הנדר והשבועה לא חלימים.
- באופן שאמר 'קונם ככר זה אם אוכל' או 'שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל' וחשב לא לאכול ושכח ואכל - הנדר והשבועה לא חלימים.
- באופן שאמר 'קונם אשתי נהנית לי' שגנבה את כספי או שהכתה את בני' ובסוף התברר שלא גנבה את כספו ולא הכתה את בנו - הנדר לא חלים.
- באופן שראה אנשים אוכלים בשדה שלו ואמר 'הפירות אסורים עליהם בקונם' ונמצא שהאנשים הם אביו או אחיו - הנדר לא חלים.

הערות

- כ הר"ג מבואר שהטעמים שהפירות אינם אסורים ואינו לוקה משום 'שבועת שוא', משום שזרק האנשים להגיזם, ولكن בלשון בני אדם נחسب שהנושא ראה אנשים כעולי מצרים.
- כא הר"ג מבואר שא"א לומר שכונת הנשבע שיאסרו הפירות עלייו, שאם כך לא היה תולח את השבועה בשקר גלי אלא היה נשבע בסתם, וכן מוכחה שכונת הנשבע שלא יאסרו הפירות עליו, ונשבע רק בשלביחזק את דברי הבהיר ולכן לוקה משום 'שבועת שוא'.
- כב בדבורי הגם' מבואר אופן נוספת של שבועות שגנות, כגון אדם שאמר 'שבועה שלא אוכל ככר זה אם פלוני אמר כן', ואדם אחר אומר 'שבועה שלא אוכל ככר זה אם פלוני לא אמר כן', שני הנסיבות לא חלות, למורות שככל הדיר ציריך לחושש טעותה כיוון שהברור סבור להופך.
- כג בדבורי הר"ג [כג ב] מבואר שהדין שנדרי שגנות לא חלים, נאמר רק באופן שלآخر הטועה אמר שלא היה רוצה לידו, אבל באופן שלآخر שנודע הטעות אמר שם"מ רוצה לידור הנדר חל.
- כד הר"ג מבואר שבօpun זה הנדר לא חל למורות שלא ביאר את הסיבה לנדר, כיוון שהיה טעות בעיקר הנדר שלא התקoon להדר את אביו ואחיו, אמנם באופן שהדר את אשתו, הנדר לא חל רק באופן שהוסיף את הסיבה לנדר 'שגנבה את כספי או שהכתה את בני' כיוון שלא היה טעות בעיקר הנדר, שהרי ידע שמידר את אשתו אלא היה טעות בסיבתה של הנדר.